

NOTA

LES VARIANTS DEL TEXT OCCIDENTAL DE L'EVANGELI DE MARC (XIII) (Mc 7,24-8,9)

Josep RIUS-CAMPS

V. CINQUENA SECCIÓ: Mc 7,24-9,29

El tema de la Cinquena Secció gira entorn dels senyals que Jesús ja havia començat a donar en territori jueu (cf. 6,35-46) perquè el reconeguessin com a Messies d'Israel. Comprèn deu perícopes distribuïdes en tres períodes. En el primer període (XI, en el còmput global de l'obra: 7,24-8,9) es narra succintament la retirada de Jesús a l'estranger [A], la guarició d'un sord-mut, figura dels deixebles [B], i el senyal messiànic per excel·lència —compartició dels pans— obrat novament per Jesús, si bé ara, en terra pagana [A']. El segon (XII: 8,10-26) comença amb una breu estada en territori jueu [A], continua amb una nova travessia del llac cap a la riba pagana [B] i finalitza a Betsaida (TAI, al nord-est del Mar de Galilea) / Betània (TOC, a l'altra riba del Jordà: cf. Jn 1,28) [Á']. El darrer període (XIII: 8,27-9,29) s'inicia a Cesarea de Filip, al nord del Mar de Galilea, amb el reconeixement de Jesús com a Messies per part dels deixebles [A], ve després l'escena de la transfiguració situada en una muntanya altíssima (sentit figurat), en què Moisès i Elies conversen amb Jesús i la veu del cel el confirma com l'únic intèrpret vàlid del projecte de Déu [B], continua —un cop ja han baixat de la muntanya— amb la guarició del mut i sord a qui els deixebles no havien pogut alliberar [B'] i finalitza amb una instrucció adreçada en privat als deixebles [A'].

A diferència de l'anterior, la Cinquena Secció es desenrotlla quasi enterament en territori pagà (Tir, Sidó, Decàpolis, desert, Betsaida/Betània, Cesarea de Filip, muntanya de la transfiguració [simbòlica]). La Setena Secció, en canvi, s'ubicarà de nou a Galilea (cf. 9,30).

PERÍODE XI. Mc 7,24-8,9: RETIRADA DE JESÚS A L'ESTRANGER

El període onzè comprèn tres perícopes o seqüències, disposades concèntricament: $A // B \backslash A'$. Un cop finalitzada la polèmica amb els fariseus sobre la Llei del pur i l'impur (Per. 41) i la consegüent instrucció als deixebles (Per. 42), Jesús es retira a l'estranger. El fil conductor del període són els diferents senyals que Jesús continua donant sobre el sentit del seu messianisme.

[A] Perícopa 43. Mc 7,24-30: *Tir. Gosadia del paganisme: la greco-fenícia*

La primera seqüència [A] (Per. 43) té per escenari la regió de Fenícia i, en concret, el territori de Tir (i Sidó). Consta de nou moviments disposats concèntricament: $a b c d // e \backslash d' c' b' a'$. En el primer moviment [a] hi figura la composició de lloc, mentre que en el darrer [a'] es comprova el desenllaç de l'escena; a banda i banda, la pretensió de Jesús de passar desapercebut [b] i l'enviament de la dona al seu àmbit familiar [b']; en els dos moviments d'entremig, la descripció del personatge que representa col·lectivament el paganisme (mare – filla) [c-d] i el frec a frec entre la comprensió que té Jesús del seu messianisme i la pretensió de la dona pagana («els fills – els gossets» // «els gossets – els nens») [d' -c']; presideix el centre [e], la súplica de la dona fenícia a favor de la seva filla.

[a] 7,24a: *Retirada cap als confins de Tir*

En el primer moviment [a] es comprova la retirada de Jesús a l'estranger, després de la duríssima discussió sostinguda amb els fariseus i els lletrats a propòsit de la llei sobre la puresa ritual, ensenyament que havia impartit a la multitud, primerament, i que tot seguit havia recalcat als deixebles, en privat (perícopes 41-42).

668. Ἐκεῖθεν δὲ ἀναστὰς TAI B (8 L Δ 892. 1241. 1424. 2427 *pc* ^{sy^{hm}}) | Καὶ ἔκ. ἄν. A K M N U Γ Θ Π ^{f^{1,13}} 2. 28. 118. 124. 157. 565. 579. 700. 1071 ^W ^{sy^h} || Καὶ ἄν. ^εκ. TOc D, *et exurgens inde d* | Καὶ ἄν. W *it sy^s*.

669. (Τύρου) καὶ Σιδῶνος TAI B (8 A K M N U Γ Θ Π ^{f^{1,13}} 33. 118. 124. 157. 579. 700. 1071. 1424. 2427 ^W ^{lat sy^{p,h}} co) | *om.* TOc D d (L W Δ Θ 28. 565 *it sy^s*; Or ²⁷NTG).

668) Marc coordina la gran majoria de perícopes amb la connectiva καί.¹ En la present, la construcció del TAI (Ἐκεῖθεν δὲ ἀναστὰς) la relligaria estretament a la perícopa on Jesús havia recalcat en privat als deixebles l'explicació que acabava de donar als fariseus i lletrats; l'anticipació de l'adverbi emfatitza l'indret on es trobava prostrat i d'on ara s'aparta, en superar la crisi. El TOc es limita a comprovar (Καὶ ἀναστὰς

1. De 94 perícopes, Marc tan sols 14 les connecta amb la partícula δέ (1,14 B.29 D.32; 5,11; 6,35 D; 7,24 B; 8,1 D; 10,32; 14,1.17 D.47 B.51 D; 15,6.16); B03 només coincideix amb D05 en 6 ocasions i, pel seu compte, l'empra 3 vegades.

ἐκεῖθεν) la superació de la prostració anterior retirant-se a l'estranger, encetant un nou període.

669) El TOc assenyala tan sols la direcció presa per Jesús, «cap als confins de Tir». Amb l'afegitó «i de Sidó», el TAl marca dues fites d'aquesta partença de Jesús cap a l'estranger, descrivint així un recorregut.

[b] 7,24b: *Ni en la clandestinitat pot passar despercebut*

En el *segon moviment* [b] es comprova l'entrada de Jesús en la comunitat creient que es troba en els confins de Tir (D05) i la intenció de passar despercebut.

670. τὴν (οἰκίαν) TOc D (W Θ 565) || *om.* TAl B (Σ A *rell*) [*vl* NR].

671. ἦθελεν B D (A *rell*) | ἠθέλησεν Σ Δ f¹³ 124. 565. 788. 1346 *pc*, *voluit* d; Or.

672. (οὐκ) ἠδυνάσθη TAl B (Σ; ²⁶NTG) || ἠδυνήθη TOc D (A *rell*; ²⁷NTG) | ἠδύνατο 565 *pc*.

670) Segons el TOc, Jesús s'hauria refugiat en una comunitat concreta, coneguda dels oients: «Havent entrat en la comunitat...» (amb art.), com en la majoria dels casos en què empra el mot οἰκία en el sentit de «casa habitable/comunitat»²; el TAl suprimeix l'article, esquivant així la dificultat que implica l'existència d'una comunitat creient a l'estranger.

671-672) Amb l'imperfet, tant B03 com D05 deixen entendre que la intenció de Jesús de passar despercebut es frustrà tot seguit (Σ01 empra l'aor. indicant simplement l'actitud radical de Jesús), com s'explicita a continuació amb el καὶ amb valor adversatiu³ que introdueix l'aorist interruptiu (ἠδυνάσθη B Σ, aor. jònic; -ήθη D A, aor. àtic).

[c] 7,25: *Una dona que tenia una filla posseïda per un esperit immund acudeix a Jesús*

En el *tercer moviment* [c] es presenta a Jesús una dona pagana que s'havia assabentat de la seva presència.

673. ἀλλ' εὐθὺς ἀκούσασα γυνή TAl B (Σ L Δ 33. 579. 892. 2427 [*pc*] f sy^{hmg} sa bo^{pt}) | ἀκ. γὰρ (+ ἡ M f¹³ 788) γυνή A K M N U W Θ f^{1.13} 2. 28. 124. 157. 565. 700. 788. 1071. 1424 M a n (q) sy^h || γυνή δὲ εὐθέως ?ς (-D^{s.m.}) ἀκ. TOc D*, *mulier autem statim ut audiit* d (vg^{mss}).

674. τὸ θυγάτριον αὐτῆς TAl B (A K L M N U Γ Π 2. 124. 157. 579. 1071. 1424 M) || τὸ θυγ. TOc D, *filia* d (Σ W Δ Θ f^{1.13} 33. 565. 700. 2427 *al*) | θυγ. P⁴⁵ 28. 788. 2542 *sa*.

675. ἐλθοῦσα B D (A *rell*) | εἰσελθ- Σ L Δ 579. 700. 892 *pc*, *intrauit* d *lat*.

2. Vegeu «Les variants del text occidental de l'Evangeli de Marc» (IX), núm. 454, n. 16.

3. Cf. B.-D.-R., § 442,1.

676. καὶ (προσέπεσεν) TOc D*, *et (procidit) d (Δ) || om.* TAl B (⋈ A D^{s.m.} *rell*) [vl NR].

673) El TAl remarca amb l'adversativa ἀλλά i l'anticipació de l'adverbi la immediatesa amb què la notícia sobre la presència de Jesús arribà a oïdes de la dona. El TOc posa en relleu la dona i la seva immediata reacció, «a l'instant que sentí a parlar d'ell», contrastant-ho amb l'afirmació del moviment anterior amb l'adversativa δέ. D05 distingeix adequadament εὐθύς d'εὐθέως, mentre que B03 emprà pràcticament tan sols εὐθύς.⁴ La singular construcció participial de D05*, ὡς ἀκούσσα, equival a ὡς ἤκουσεν.

674) La posició pleonàstica del pronom personal després del relatiu, en B03, pot ser considerada com un semitisme,⁵ però també com una descurança de la llengua grega.⁶ L'oració de relatiu constitueix un parèntesi, intercalat entre la subordinada i l'oració principal, amb l'accent posat en el verb «tenir» (anticipat en grec, però intradueïble): «—la filla de la qual tenia un esperit immund—» (lit. «de la qual tenia, la filla, un esperit immund»).

675) ⋈01 subratlla en estil narratiu que «entrà» a la casa, mentre que B03 i D05 diuen simplement que «vingué».

676) D05 conserva sovint la partícula καὶ com a introductòria de l'apòdosi, encara que el verb de la pròtasi hagi estat construït en participi,⁷ conferint-li molt de relleu.

[d] 7,26a: *La dona era pagana, (siro-)fenícia*

En el *quart moviment* [d] el redactor ens informa, en un incís parentètic, que es tracta d'una dona pagana de Fenícia.

677. Συγα Φοινίκισσα TAl B (E F G H M N Y Γ Ω f¹³ 2. 157. 700. 2542 *pm*) | Συγοφοινίχ. P⁴⁵ ⋈ A K L Δ Θ f¹ 28. 565. 579. 892. 1241. 1424. 2427. 12211 *pm* || Φοίνισσα TOc D (i) | Σύγα Φοίνισσα U W, *Syrophoenissa* d.

677) Segons B03, la dona era de raça fenícia, anomenada «siro-fenícia», en quant pertanyia a la província romana de Síria, a diferència de la colònia fenícia de l'entorn de Cartago (líbico-fenícia).⁸ El TAl prefereix la forma femenina Φοινίκισσα; D05, la forma més simple Φοίνισσα.⁹

4. Vegeu «Les variants del text occidental de l'Evangeli de Marc» (I), núm 30; (II), núm. 43.

5. ZERWICK, *Graecitas*, § 201.

6. Cf. B.-D.-R., § 297,1.

7. Cf. ZERWICK, *Graecitas*, § 457; RIUS-CAMPS, «Le substrat grec», núm. 38.

8. Cf. BALZ – SCHNEIDER, *EWNT*, III, 747). D05 la presenta simplement com «de raça fenícia».

9. Cf. B.-D.-R., § 111,1.

[e] 7,26b: *Petició de la dona a favor de la filla posseïda*

En el *centre* de l'estructura [e] Marc ha col·locat la petició de la dona a Jesús perquè expulsi el dimoni de la seva filla.

678. ἐκ (τῆς θυγατρὸς) TAI B (⋈ A *rell*) || ἀπό TOc D, *de (filia) d | om.* P⁴⁵ L f^{1.13} 28 (69) 118. 565. 700. 2542 *pc*.

678) El TAI empra la mateixa preposició (ἐκ) del verb compost (ἐκ-βάλλω); el Còdex Bezae, en canvi, prefereix una preposició que connota la idea de *separació* (ἀπό).¹⁰

[d'] 7,27: *Complex de superioritat dels jueus envers els pagans*

En el *sisè moviment* [d'], Jesús addueix la màxima jueva que qualificava de «gos-sos» («gossets», en boca de Jesús, endolcint l'expressió) els pagans, identificats en el moviment correlatiu (lit. «grega» = pagana) [d].

679. (καὶ) ἔλεγεν TAI B (⋈ L Δ 579) || λέγει TOc D (Θ 700) | εἶπεν A K M N U W Γ Π f^{1.13} 2. 28. 69. 118. 124. 157. 565. 1071. 1424, (*et*) dixit d [vl NR].

680. τοῖς κυναρίοις βαλεῖν TAI B (P^{45vid} ⋈ Θ f¹ 28. 157) || βαλ. τ. κυν. TOc D, *mittere catellis* d (A K L M N U W Δ Π f¹³ 2. 33. 118. 124. 565. 579. 1071. 1346. 1424) [vl NR].

679) L'imperfet del TAI connota *iteració* de la màxima proferida per Jesús; el present del TOc l'actualitza en el present dels oients, indicant la persistència del problema.

680) La màxima adduïda per Jesús expressa irònicament el sentit de superioritat invocat pels jueus i el menyspreu que sentien envers els pagans, emfatitzats pel TAI en anticipar «els gossets».

[c'] 7,28: *També els pagans tenen accés al «pa dels fills»*

En el *setè moviment* [c'], la dona pagana accepta el diminutiu amorós de «gossets» (τὰ κυνάρια), però recorda a Jesús que també els pagans tenen accés (ἐσθίουσιν, pr.) a la taula del Regne. Per això s'ha dit en el moviment correlatiu [c] que la seva «filleta» (τὸ θυγάτριον) tenia un esperit immund que li ho impedia.

681. (ἀπεκρίθη) καὶ λέγει αὐτῷ TAI B (⋈ A *rell*) || αὐτῷ (- f^{1.13} 28. 118. 565) λέγουσα TOc D, (*respondit*) *ei dicens* d (P^{45vid} W Θ f^{1.13} 28. 118. 565. 700) [vl NR].

682. Ναί, κύριε, καὶ (τὰ κυνάρια) TAI B (⋈ H Δ 28. 33. 579. 892. 1241. 2427 *pc* sy^p [co]; Bas ²⁶NTG) | Ναί, κύριε, καὶ γὰρ A K L M N U Γ Π f¹ 2. 124. 157. 1071. 1346. 1424 M lat sy^h || Κύριε, ἀλλὰ καὶ TOc D, *Domine, sed et (catelli)* d (it) | Κύριε, καὶ P⁴⁵ W Θ f¹³ 565. 700 sy^s; ²⁷NTG.

10. Vegeu READ-HEIMERDINGER, *The Bezan Text of Acts*, 183.

683. ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίουσιν B D, *subtus mensa manducant* d (L W Δ Θ f^{1.13} 28. 33. 565. 579. 700. 1346. 1424) | ἐσθίουσιν ὑπ. τ. τρ. ϝ | ὑπ. τ. τρ. ἐσθίει A H K M N U Γ Π 2. 124. 157 Ϟ [vI NR].

684. (ἀπὸ τῶν) ψυχίων TAI B (P⁴⁵ ϝ A *rell*) || ψυχῶν TOc D, (*de*) *micis* d (W).

685. (τῶν) παιδίων TAI B (P⁴⁵ ϝ A *rell*) || παιδῶν TOc D, *puerorum* d.

681) A diferència del verset precedent, ara és el TAI qui prefereix el present actualitzant al participi de present (D05) en la resposta autoritzada (ἀπεκρίθη) de la dona pagana.

682) Segons el TAI, la dona acceptaria en principi la precedència d'Israel («el pa dels fills»): «Sí, Senyor, també els gossets...», mentre que, segons el Còdex Bezae, amb l'adversativa ἀλλὰ καὶ confereix intensitat a la resposta: «Senyor, però si també els gossets...», relativitzant així l'abast de la màxima jueva adduïda per Jesús per posar-la a prova.

683) ϝ01, amb el canvi d'ordre dels mots, no dona relleu al fet de trobar-se «sota la taula» (B03/D05) degut a l'exclusivisme dels jueus convençuts de ser ells els convidats al banquet del Regne.

684-685) ψυχίον (TAI), diminutiu de ψῖξ (TOc). En l'un i l'altre text se sobreentén que aquestes «molletes/molles» han caigut per descurança de la taula dels fills d'Israel, designats aquí per la dona pagana com «els infants» (TAI) o «els nens» (Còdex Bezae).

[b'] 7,29: *La convicció de la dona pagana allibera la seva filla*

En el *penúltim moviment* [b'], l'enviament de la dona amb la filla ja alliberada del mal esperit al seu àmbit familiar, pagà, es relaciona amb el propòsit inicial de Jesús de passar desapercebut, frustrat per la dona pagana [b].

686. Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὑπάγε TAI B (P^{45vid} ϝ A *rell*) || Ὑπάγε διὰ τοῦτον <τὸν> λόγον TOc D, *Vade propter hunc sermonem* d (f¹ 118. 565. 700) [vI NR].

687. (ἐξελήλυθεν) ἐκ τῆς θυγατρὸς σου τὸ δαϊμόνιον TAI B (ϝ L Δ Θ 1071) || τὸ δαϊμ. ἐκ τ. θυγ. σου TOc D, (*exiit*) *daemonium de filia tua* d (P⁴⁵ A K M N U W [Γ] Π f^{1.13} 2. 28. 33. [118. 157]. 565. 579. 700. 1424 Ϟ) [vI NR].

686-687) Amb un doble canvi en l'ordre dels mots, el TOc posa en relació de causa a efecte la convicció de la dona expressada en la gosadia de la seva resposta amb la sortida definitiva (ἐξελήλυθεν, pf.) de la seva filla del dimoni que l'atenallava, establint a més un quiasme amb el verset següent (ἐξελ. τὸ δαϊμόνιον // τὸ δαϊμ. ἐξελ.). Jesús hauria ajudat el paganisme a prendre consciència de la seva plena capacitat d'auto-alliberar-se, però sense implicar-s'hi més («Vés-te'n»). El TAI sembla posar en relació la resposta coratjosa de la dona amb la invitació de Jesús a «anar-se'n», considerant que aquesta dita hauria mogut Jesús a invitar-la a anar-se'n a casa seva; l'explicació de com «ha sortit definitivament de la teva filla el dimoni» quedaria en l'aire; Jesús s'hauria limitat a constatar-ho.

[a'] 7,30: *La filla resta prostrada en el llit, però el dimoni ja ha sortit definitivament*

Finalment, en el *darrer moviment* [a'] es comprova el desenllaç de l'escena que havia estat ubicada en «els confins de Tir» (D05) en el moviment correlatiu [a].

688. (ἀπελθοῦσα) εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς TAl B (A K [L] M U Γ Δ Π f¹³ 2. 118. 157. 565. 700. 1071. 1424) | εἰς τὸν οἶκον ἑαυτῆς N Θ 33. 579 || εἰς οἶκον TOc D, (*abisset*) *in domum* d | εἰς τὸν οἶκον P⁴⁵ W f¹ 28 it bo^{mss}.

689. (εἶπεν) τὸ παιδίον βεβλημένον ἐπὶ (ὑπὸ L) τὴν κλίνην (τῆς κλίνης 33) καὶ τὸ δαυμόνιον ἐξεληλυθός TAl B (N L Δ 33. 579. 892. 1241. 1424. 2427 *pc* bo) || τὴν θυγατέρα (+ αὐτῆς Θ 565. 700) βεβλημένην ἐπὶ τὴν κλίνην (τῆς κλίνης f¹ 12211) καὶ τὸ δαυμ. ἐξελ. TOc D, (*inuenit*) *filiam iacentem supra lectum et daemonium exisse* d (Θ f¹ 565. 700. 12211 a f n q sy^p) | τὸ δαυμ. ἐξελ. καὶ τὴν θυγ. βεβλ. ἐπὶ τῆς κλίνης P⁴⁵ A (K) M N U W Γ Π Ω f¹³ 2. 28. 69. 124. 157. 788. (1071). 1346 M sy^b.

688) Mentre que el TAl interpreta οἶκος en sentit físic (εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς B03 / ἑαυτῆς N01), el Còdex Bezae li confereix sentit metafòric (εἰς οἶκον), la societat pagana.

689) La diferència més notable entre l'un i l'altre text rau en la manera de designar «la filla» (τὸ θυγάτριον, en la ploma del redactor, v. 25) o «la filla» (ἡ θυγάτηρ, en boca de la mare i de Jesús, vv. 26, 29): a saber, «l'infant» (τὸ παιδίον, com si el redactor l'hagués volgut relacionar amb τὰ παιδία del v. 28), segons el TAl, o bé «la filla» novament, segons el TOc.

[A] Perícopa 43. Mc 7,24-30

B03

[a] 24a D'allí s'alçà i se n'anà cap als confins de Tir i de Sidó.

[b] 24b Havent entrat en una casa, no volia que ningú ho sabés, però no pogué passar desapercebut.

[c] 25 Això no obstant, immediatament una dona que havia sentit a parlar d'ell —la filla de la qual tenia un esperit immund— vingué a prosternar-se als seus peus.

[d] 26a (La dona era grega, siro-fenícia de raça.)

[e] 26b Es posà a pregar-li que expulsés el dimoni de la seva filla.

[d'] 27 Li deia ell: «Deixa que primer es sadollin els fills, car no està bé prendre el pa dels fills i als gossets tirar-lo.»

D05

[a] 24a S'alçà d'allí i se n'anà cap als confins de Tir.

[b] 24b Havent entrat a la casa, no volgué que ningú ho sabés, però no pogué passar desapercebut.

[c] 25 Una dona, però, a l'instant que sentí a parlar d'ell —la filla de la qual tenia un esperit immund—, vingué i es prosternà als seus peus.

[d] 26a (La dona era grega, fenícia de raça.)

[e] 26b Es posà a pregar-li que expulsés el dimoni lluny de la seva filla.

[d'] 27 Li diu ell: «Deixa que primer es sadollin els fills, car no està bé prendre el pa dels fills i tirar-lo als gossets.»

[c'] 28 Ella replicà i li diu: «Sí, Senyor, també els gossets, sota la taula, mengen de les molletes (que deixen caure) els infants!»

[b'] 29 Li digué: «Gràcies a això que has dit, vés-te'n, que ha sortit definitivament de la teva filla el dimoni!»

[a'] 30 Havent-se'n anat a casa seva, trobà l'infant ajagut sobre el llit i que el dimoni havia sortit definitivament.

[c'] 28 Ella li replicà dient: «Senyor, però si també els gossets, sota la taula, mengen de les molles (que deixen caure) els nens!»

[b'] 29 Li digué: «Vés-te'n, gràcies a això que has dit ha sortit definitivament el dimoni de la teva filla!»

[a'] 30 Havent-se'n anat a casa, trobà la filla ajaguda sobre el llit i que el dimoni havia sortit definitivament.

[B] Perícopa 44. Mc 7,31-37: *El sord i tartamut, figura dels deixebles*

La *segona seqüència* [B] (Per. 44) consta de sis moviments, amb un centre bipolar, formant la figura: *a b c // \ c' b' a'*. En el doble centre, Marc relaciona la guarició del sord i tartamut efectuada per Jesús [c] amb l'acció correlativa d'obrir-se-li les oïdes i destravar-se-li la llengua [c']; a banda i banda, l'interès desplegat per uns portadors anònims a favor de l'home alesiat [b] i la prohibició de dir-ho a ningú adreçada per Jesús als presents [b']; en el primer moviment es conté la composició de lloc [a] i en el darrer la divulgació del fet contradient l'ordre de Jesús [a'].

[a] 7,31: *De Tir, passant per Sidó, en direcció al Mar de Galilea, tot travessant la Decàpolis*

En el *primer moviment* [a] es conté la composició de lloc. Jesús emprèn una llarga travessia sortint de Tir, passant per Sidó, fins a arribar al Mar de Galilea, tot travessant la Decàpolis pagana.

690. τῆς (Δεκαπόλεως) TOc D ([W] Θ) || *om.* TA1 B (P⁴⁵ Ν A *rell*) [v1 NR].

690) El TOc reté l'article davant «Decàpolis», com en 5,20 (ambdós textos).

[b] 7,32: *Li porten un sord i mut*

En el *segon moviment* [b] uns individus anònims porten a Jesús un home sord i mut i li supliquen que li imposi les mans. No hi ha variants ressenyables.

[c] 7,33-34: *Jesús el segrega de la multitud i el guareix en privat*

En el *primer centre* de l'estructura bipolar [c] Marc narra circumstanciadament el llarg procés que culminà en la guarició del sord-mut: Jesús segrega el sord-mut de la multitud, havent escopit li posa els dits a les orelles i li toca la llengua, alça els ulls al cel, sospira profundament i li ordena que s'obri al seu missatge. El sord-mut és figura del tancament total del grup de deixebles.

(V. 33) 691. ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν B D, *de turba seorsum* d (P⁴⁵ A *rell*) || κατ' ἰδ. ἀπὸ τ. ὄχλου N 1424 [vl NR].

692. ἔβαλεν τοὺς δακτύλους αὐτοῦ (- N L W 892 c i) εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ καὶ πτύσας TAl B ([P⁴⁵] N A K L M U [W] Γ Δ Π 118. 157. 892. [1424] c i) || πτύσας ἔβ. τ. δακτ. αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ καὶ TOc D, *expuens misit digitos suos in aurículas eius et d* ([Θ 565]) [vl NR].

(V. 34) 693. ἐστενάξεν TAl B (P⁴⁵ N A *rell*) || ἀνεστ- TOc D, *ingemuit* d (0131 f¹³ 124 pc).

694. Εφφαθα TAl B (N* A *rell*) || Εφφεθα TOc D, *Effecta* d (N² [W] latt sa) [vl NR].

691) N01 emfatitza, amb el canvi d'ordre, l'expressió adverbial «en privat»; B03 i D05, el fet de segregar-lo (ἀπολαβόμενος... ἀπό) de la multitud. Tant la *segregació* de la multitud (cf. 7,17) com el fet de guarir-lo *en privat* (κατ' ἰδίαν: 4,34; 6,31 B.32; 9,2.28; 13,3; κατὰ μόνας: 4,10; μόνους: 9,2) són clars indicis que es tracta del grup de deixebles. El fet que uns seguidors anònims l'hagin portat a Jesús (v. 32) ho confirma.

692) El TAl separa l'acció de «ficar els dits a les seves orelles» de la d'«escopir», enllaçant aquesta amb la de «tocar-li la llengua». En canvi, el TOc subordina l'acció d'«escopir» (part.) tant a la de «posar-li els dits en les orelles» com a la de «tocar-li la llengua».

693) El TOc intensifica l'acció del verb ἄν-εστενέναξεν, «sospirà profundament»,¹¹ exactament com en 8,12. Jesús es mostra profundament afectat pel tancament dels deixebles.

694) Diferent vocalització de l'arrel aranea p^otaḥ,¹² contracció de l'*ethpeel*, forma passiva.¹³

[c'] 7,35: Obertura de les oïdes i destravament de la llengua

En el *segon centre* de l'estructura bipolar [c'] Marc comprova l'efecte de la doble acció de Jesús [c], efecte que culminà en «es posà a parlar correctament».

695. (καὶ) εὐθέως P⁴⁵ A E* K M N U W Γ Θ Π 0131^c f¹⁻¹³ 2. 28. 124. 157. 565. 700. 788. 1071. 1424 M lat sy sa^{ms}; [27NTG] || *om.* B D d (N L Δ 0131*. 0274. 33. 579. 892 pc it sa^{ms} bo).

696. αὐτοῦ αἱ ἀκοαὶ TAl B (P^{45vid} N *rell*) || αἱ ἀκοαὶ αὐτοῦ TOc D, *aurēs eius* d [vl NR].

697. (καὶ) εὐθύς N Δ | -θέως L 0274. 892 || *om.* B D d (*rell*).

695) El papir 45 amb nombrosos còdexs i versions accentuen l'espectacularitat de la guarició subratllant-ne la *immediatesa* en l'acció d'obrir-se les seves oïdes; no així B03/N01 ni D05.

11. ZERWICK – GROSVENOR, *Analysis*, 131: «(ἀνα-up (from the depths) + στενάζω groan) sigh deeply, groan».

12. BALZ – SCHNEIDER, *EWNT*, II, 233.

13. BAUER – GINGRICH, *GELNT*, 331.

696) El TAI, anticipant el pronom, l'emfatitza i ensems crea una mena de quiasme amb la menció del v. 33 (εἰς τὰ ὅτα αὐτοῦ // αὐτοῦ αἱ ἀκοαί); D05 col·loca sempre el pronom al final (εἰς τὰ ὅτα αὐτοῦ / τῆς γλώσσης αὐτοῦ // αἱ ἀκοαί αὐτοῦ / ὁ δεσμός τῆς γλώσσης αὐτοῦ).

697) Ara és N01 qui destaca la rapidesa amb què se li destravà la llengua; no així en B03 ni D05.

[b'] 7,36a: *Ordre terminant de no dir-ho a ningú*

En el *penúltim moviment* [b'] es conté la prohibició de dir-ho a ningú adreçada per Jesús als presents (αὐτοῖς), als mateixos deixebles representats pel sord-mut en llenguatge figurat. Marc estableix un contrast entre el «sord i mut» inicial [b] i la prohibició de Jesús de dir-ho a ningú [b'], considerant que no estan preparats encara per a divulgar la notícia.

698. (μηδενὶ) μηδέν TOc D, (*ne cui*) *aliquid* d (28. 565. 700) || *om.* TAI B (P⁴⁵ N A *rell*) [vl NR].

699. λέγων TAI B (P⁴⁵ N L W Δ Θ 28. 33. 565. 579, *dicerent* d) || εἰπωσιν TOc D (A K M N U Γ Π f^{1.13} 2. 157. 700. 788. [1424]) [vl NR].

698-699) Segons el TAI, Jesús els prohibí simplement de «dir-ho a ningú»; segons el TOc, l'ordre expressada amb el subjuntiu aorist és ensems més concreta i categòrica: «els prohibí que diguessin absolutament *res* a ningú».¹⁴

[a'] 7,36b-37: *Lluny d'acatar l'ordre de Jesús, els deixebles la pregonen i queden colpits d'estupor*

En el *darrer moviment* [a'] els deixebles pregonen per la Decàpolis [a] la guarició que Jesús ha obrat en ells, sense esperar conèixer més a fons les intencions de Jesús.

(V. 36b) 700. ὅσον δὲ αὐτοῖς διεστέλλετο TAI B (N A W Θ f¹ 28. 700) | ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς διεστ. P⁴⁵ *rell* || οἱ δὲ TOc D, *a<t> illi* d [vl NR].

701. (μᾶλλον) περισσότερον TAI B (P⁴⁵ A *rell*) || –σοτέρως TOc D, (*magis*) *tantum* d (N 700. 1071) [vl NR].

(V. 37) 702. ὑπερπερισσῶς TAI B (N A *rell*) || ὑπερεκπερ– TOc D, *eo amplius* d (U 1. 118. 700. 1582*) [vl NR].

703. ὥς (καί) TAI B (2427 bo^{ms}) || *om.* TOc D (N A *rell*).

704. τοὺς ἀλάλους TOc D (A K M N U Γ Θ Π 0131 f^{1.13} 2. 157. 565. 700. 1071. 1424 M; [27NTG]) || ἀλάλους TAI B (N L Δ 33. 892. 1241. 2427; ²⁶NTG) | *om.* W 28 sy^s.

700-701) El TAI crea un *crescendo* espectacular: «però com més els ho prohibia (διεστέλλετο, impf. iteratiu), encara ho pregonaven més i més», deixant entendre que

14. B.-D.-R., § 337,3.

Jesús no s'havia acontentat de donar-los una ordre terminant (v. 36: διεστείλατο, aor.), sinó que els l'anava repetint a mesura que ells no en feien cap cas. D05 es limita a comprovar que «ells, però, encara ho pregonaven més i més», desobeint simplement l'ordre que els acabava de donar Jesús (v. 36).

702) En canvi, el TOc carrega les tintes en l'adverbi de l'incís següent (ὑπερπερισσῶς, B03), accentuant la *intensitat* amb què foren colpits d'estupor (ὑπερ-εκ-περισσῶς, D05).

703-704) B03 continua exagerant l'escenificació, «fins al punt...», considerant com un sol estament el constituït per «els sords i muts», en sentit físic. El TOc diferencia dos estaments, «els sords i els muts» (doble art.), prefigurats pel «sord i mut» presentat a l'inici (v. 32).

[B] Perícopa 44. Mc 7,31-37

B03

[a] 31 Novament, havent sortit dels confins de Tir, passant per Sidó arribà al Mar de Galilea travessant pel mig dels confins de la Decàpolis.

[b] 32 Li porten un sord i tartamut i li supliquen que li imposi la mà.

[c] 33 El prengué a part de la multitud, en privat, li ficà els dits a les orelles i amb saliva li tocà la llengua; 34 aixecà la mirada al cel, sospirà i li diu: «*Effetà*» (això és: «Obre't!»).

[c'] 35 Se li obriren les orelles, se li soltà la trava de la llengua i es posà a parlar correctament.

[b'] 36a Els prohibí de dir-ho a ningú.

[a'] 36b Ells, però, com més els ho prohibia, encara ho proclamaven més i més 37 i, en extrem colpits d'estupor, diuen: «Tot ho ha fet bé: fins al punt de fer que els sords hi sentin i essent muts parlin.»

D05

[a] 31 Novament, havent sortit dels confins de Tir, passant per Sidó arribà al Mar de Galilea travessant pel mig dels confins de la Decàpolis.

[b] 32 Li porten un sord i tartamut i li supliquen que li imposi la mà.

[c] 33 El segregà de la multitud, en privat, havent escopit li ficà els dits a les orelles i li tocà la llengua; 34 aixecà la mirada al cel, sospirà profundament i li diu: «*Effetà*» (això és: «Obre't!»).

[c'] 35 Se li obriren les orelles, se li soltà la trava de la llengua i es posà a parlar correctament.

[b'] 36a Els prohibí que diguessin absolutament res a ningú.

[a'] 36b Ells, però, encara ho proclamaven més i més 37 i, en grau superlatiu colpits d'estupor, diuen: «Tot ho ha fet bé: fins i tot fa que els sords hi sentin i que els muts parlin.»

[A'] Perícopa 45. Mc 8,1-9: *Compartició dels pans en territori pagà: el senyal del Messies universal*

La darrera seqüència [A'] (Per. 45) conté l'anomenada «segona multiplicació dels pans», aquest cop, però, en territori pagà (cf. 7,31: «pel mig dels confins de la Decàpolis», ubicació de la perícopa precedent, i 8,1: «Per aquells dies», inici de la present),

amb una estructura i un contingut semblants al de la primera multiplicació (cf. 6,35-46). Consta de nou moviments amb un centre molt clar: *a b c d // e \ d' c' b' a'*. En el centre es conté l'ordre donada per Jesús a la multitud de recolzar-se damunt la terra, l'acció de gràcies, la partició dels pans i el gest d'anar-los donant als deixebles perquè els servissin a la multitud [e]; a banda i banda, el fet d'haver de reconèixer els deixebles que tenien *set pans* [d] i també uns *pocs peixets* [d'], la pregunta de Jesús sobre *quants pans* tenien [c] i la comprovació que en sobraren *set paneres* de bocins [c'], la designació *despectiva* de la multitud (τούτους), per part dels deixebles [b], i la constatació molt *ponderada* del redactor (ὡς τετρακισχίλιοι) [b']; en els extrems, Marc descriu la compassió que Jesús sent per la multitud de seguidors que l'han acompanyat dia rere dia en el desert i que *no vol acomiadar-los dejuns* (ἀπολύσαι αὐτούς... οὐ θέλω), fent-ho avinent als deixebles [a], i llur *acomiadament* (ἀπέλυσεν αὐτούς), un cop ja sadollats [a'].

[a] 8,1-3: *Jesús sent compassió per la multitud de seguidors i la fa avinent als deixebles*

En el *primer moviment* [a] Marc descriu la situació precària de la multitud de seguidors i la convocatòria dels deixebles per part de Jesús manifestant-los la compassió que sent per ells, tement que defalleixin en el seguiment del Camí.

(V. 1) 705. Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις TAI B (S A *rell*) || Ἐν ἐκ. δὲ τ. ἡμ. TOc D, *In illis autem diebus* d (W Θ 28. 700) [vl NR].

706. (μὴ ἔχόντων) αὐτῶν TOc D, (*non habentibus*) eis d (W Θ 565. 700) || *om.* TAI B (S A *rell*) [vl NR].

707. (τοὺς μαθητάς) αὐτοῦ TAI B (A *rell*) || *om.* TOc D d (S L N [Δ] f¹ 28) [vl NR].

(V. 2) 708. ἐπὶ τὸν ὄχλον TAI B (S A *rell*) | ἐπὶ τὸν ὄχλον τοῦτον L 1071. 1424, *super istam turbam* d || ἐπὶ τοῦ ὄχλου τούτου D [vl NR].

709. (ἧδη) ἡμέραις τρισὶν προσμένουσιν TAI B ([2427]) | ἡμέραις τρισὶν προσμένουσιν μοι S A *rell*; ²⁷NTG || ἡμέραι τρεῖς εἰσὶν ἀπὸ πότε ὧδε εἰσὶν TOc D, *iam triduum est ex quo hic sunt* d (it).

(V. 3) 710. (καὶ) ἐὰν ἀπολύσω TAI B (S A *rell*) || ἀπολύσαι (-σω E 157) TOc D, (*et*) *dimittere* d (E 157. 565) [vl NR].

711. (εἰς οἶκον) αὐτῶν TAI B (S A *rell*) || οὐ θέλω TOc D, *nolo (in domo)* d (Θ 565. 700) [vl NR].

712. ἐκλυθήσονται TAI B (S A *rell*) || μὴ (μήποτε 565) ἐκλυθῶσιν TOc D, *ne fatigentur* d (Θ 565. 700) [vl NR].

713. καὶ τινες αὐτῶν TAI B (S L W Δ 1. 28. 33. 579. 1582*) || ὅτι καὶ τινες ἐξ αὐτῶν TOc D, *quoniam quidam ex illis* d | καὶ γὰρ τινες αὐτῶν 1582^c | τινὲς γὰρ αὐτῶν A K M N U Γ Θ Π f¹³ 2. 118. 157. [565]. 700. 1071. 1424 ℞ [vl NR].

714. εἰσὶν TAI B (L Δ 0274. 892. 2427 sa^{mss} bo; ²⁶NTG) || ἦκασιν TOc D, *uenerunt* d (S A N W Θ f¹ 28. 33. 69. 565. 579. 700. 1071. 1241. 1424. 2542 *al*; ²⁷NTG) | ἦκουσιν 0131 K M N U Γ Π f¹³ 2. 157 ℞.

705) El TOc encapçala la perícopa amb la partícula δέ, relligant-la estretament a l'anterior;¹⁵ el TAl empra l'asíndeton, sense relacionar-la tan directament amb la precedent.

706-707) El TAl no explicita el pronom del segon genitiu absolut (αὐτῶν) i puntualitza que es tracta dels «seus deixebles», mentre que el TOc precisa ja d'antuvi que els components d'aquesta «gran multitud» per la qual ell sent compassió (πολλοῦ ὄχλου ὄντος – ἐπὶ τοῦ ὄχλου τούτου) són persones necessitades (μὴ ἔχόντων αὐτῶν τί φάγωσιν) i ho fa avinent a «els deixebles». D05 utilitza raríssimes vegades l'expressió οἱ μαθηταί, sense el pronom, i només en els encapçalaments de perícopa (2,23 D; 8,1 D.10 D; 9,14 B D; 14,12 D); B03 l'empra més sovint (6,14 B; 9,14 B D; 10,10 B. 13 B. 24 B; 11,11 B; 14,16 B). L'omissió del pronom podria indicar un cert distanciament.

708) B03 utilitza ἐπὶ + acusatiu, connotant un cert moviment en la compassió que Jesús sent *envers* la multitud; D05 empra el genitiu, la compassió que sent *per* la multitud i crida l'atenció dels deixebles sobre ella, «per aquesta multitud».

709) N01, A02 i la resta de còdexs retenen que la multitud esperava *Jesús* (προσμένουσίν μοι, cf. Mt 15,32), no així B03; D05 ve a dir el mateix que B03, però amb una circumlocució de sabor semític: «ja tres dies són (passats) des que són aquí» (lit.).

710-712) Segons el TAl, Jesús contempla la possibilitat remota (ἐάν) d'enviar-los dejuns a casa, però la rebutja, ja que sap de ben segur que, com que «no tenen res per a menjar, defalliran (fut.) pel camí» (en sentit físic). El TOc no contempla aquesta possibilitat: Jesús no vol en absolut (ἀπολῦσαι... οὐ θέλω) acomiadar-los dejuns, «no fos cas que defallissin (μὴ ἐκλυθῶσιν) en el (seguiment del) camí» (en sentit figurat). Sense «pans»-ensenyança la multitud no podrà seguir el Camí de Jesús.

713-714) El TAl constata simplement (καί) que «alguns d'ells són de ben lluny» (lit.); el Còdex Bezae ho considera com una *segona motivació*: ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς... ὅτι καὶ τινες ἐξ αὐτῶν... A més, no diu que són *originaris* de països llunyans (ἀπὸ μακρόθεν εἰσίν), sinó que *han vingut* d'indrets llunyans (ἀπὸ μακρόθεν ἦκασιν, forma pl. per ἦκουσιν),¹⁶ al·ludint a jueus procedents de la diàspora.

[b] 8,4: Resposta evasiva dels deixebles

En el *segon moviment* [b], els deixebles que havien estat convocats expressament per Jesús perquè prenguessin consciència de la situació, s'excusen al·ludint a la impossibilitat d'assadollar aquella gentussa (τούτους ἐς despectiu) en un lloc desert.

715. (ἀπεκρίθησαν...) ὅτι TAl B (L Δ 579) | καὶ εἶπαν N | λέγοντες W || om. TOc D d (A *rell*) [vI NR].

716. (δυνήσεται τις) ὥδε TAl B (N A *rell*) || om. TOc D d (H Θ 69. 565. [700]. 1071. 1424) [vI NR].

15. Vegeu *supra*, núm 668.

16. ZERWICK – GROSVENOR, *Analysis*, 131.

715) L'ὅτι que, segons B03, introdueix la resposta dels deixebles amb el verb ἀποκρίνομαι és una construcció raríssima en Marc: de les 30 entrades que he comptabilitzat en B03, ὅτι recitatiu (= :) es presenta només aquí (8,4) i en 12,29, i de les 46 entrades comptabilitzades en D05 (*sic*), tan sols apareix en 7,6 (manca el verb en B03), si bé formant part de la resposta de Jesús als fariseus: «Que bé (Ὅτι καλῶς) va profetitzar...!», o sia mai (car no té valor recitatiu), i això que en Mc i Jn és on més sovint s'empra ὅτι recitatiu.¹⁷

716) El TAl recupera l'adverbi local ὧδε que havia omès en el v. 2.¹⁸

[c] 8,5a-b: *Pregunta directa i iterada de Jesús*

En el *tercer moviment* [c], davant l'evasiva dels deixebles, Jesús els pregunta de manera iterada i inquisitòria: «Quants pans teniu?»

717. καὶ ἠρώτα TAl B (ℵ L Δ 579. 892. 1424. 2427) | ὁ δὲ ἠρώτησεν W (c) || καὶ ἐπηρώτα (–ησεν M) TOc D, *et interrogavit d* (A M Θ 0131 *rell*).

718. Πόσους ἔχετε ἄρτους TAl B (A *rell*) || Πόσους ἄρτ. ἔχ. TOc D, *Quo<t> panes habetis d* (ℵ W Θ f¹³ 28. 33. 565. 579. 700. 1424) [vl NR].

717) La pregunta es torna inquisitòria en el TOc (ἐπ–ηρώτα, pr.), a més d'iterada, com si els ho preguntés d'un a un.

718) L'ordre dels mots en el TAl no és el normal: en posar el verb entre l'adjectiu i el substantiu, posa l'accent en l'acció de posseir: «Quants en teniu, de pans?»;¹⁹ el TOc el posa en la quantitat.

[d] 8,5c-d: *Resposta escarida dels deixebles*

El *quart moviment* [d] conté la resposta dels deixebles, formulada de la manera més breu possible: una sola paraula consistent en una sola lletra (en grec «7» = .ζ.), una resposta seca, a contracor.

719. (οἱ δὲ) εἶπαν TAl B (ℵ N W Δ 565. 579) || εἶπον TOc D (A *rell*) [vl NR].

719) En el grec bíblic les desinències de l'aorist 1 (–αν) envaeixen ja les de l'aorist 2 (–ον) en εἶπαν per εἶπον.²⁰ D05 empra les dues formes: la primera en 10,4.37.39; 12,7.16 i 16,8; la segona en 8,5; 9,18 i 11,6.

17. Cf. B.-D.-R., § 470,1 i n. 1.

18. Vegeu *supra*, núm. 709.

19. Vegeu «Les variants del text occidental de l'Evangeli de Marc» (XI), núm. 567.

20. ZERWICK, *Graecitas*, § 489.

[e] 8,6: *Partició dels pans i repartiment*

En el *centre* de l'estructura [e] es comprova l'ordre que Jesús adreça a la multitud perquè es reclinin damunt la terra, l'acció de gràcies i la partició dels set pans i el repartiment entre la gent per mitjà del deixebles.

720. καὶ (εὐχαριστήσας) TOc D (C Ω 118. 700) || *om.* TAl B (ℵ A *rell*) [vl NR].

721. (ἵνα) παρατιθῶσιν TAl B (ℵ C L M Δ f¹³ 33. 579) || παραθῶσιν TOc D, (*ut*) *adponerent* (A *rell*) [vl NR].

720) El TOc coordina els dos participis, «havent pres els set pans i donat gràcies», i els subordina al verb principal, «(els) partí»; el TAl els juxtaposa asindèticament, unint així estretament l'acció de donar gràcies a la de partir els pans: «Havent pres els set pans, després de donar gràcies, els partí».

721) El TAl prefereix el present duratiu o d'acció repetida (παρατιθῶσιν); el TOc, l'aorist complexiu (παραθῶσιν). De fet, tot seguit es constatarà amb un nou aorist complexiu (παρέθηκεν) la realització del servei.

[d'] 8,7: *Els deixebles s'havien reservat uns pocs peixets*

En el *sisè moviment* [d'], disposat en correlació amb el quart [d], Marc comprova que, en la resposta evasiva dels mateixos deixebles preguntant d'on es podrien treure «pans» per a assaciar una gentada semblant en un lloc desert [b], pregunta que obtingué per resposta una contrapregunta inquisitòria de Jesús: «Quants pans teniu (ἔχετε, pr.)?» [c] i que els forçà a confessar escaridament: «Set» [d], van callar-se a dret-cient: «Encara tenien (εἶχαν, impf. connotant un estat de possessió en el passat) uns pocs peixets.» Quan sabé que en tenien, Jesús els ordenà que els servissin també a la gent.

722. (καὶ) εὐλογήσας αὐτά TAl B (ℵ C L Δ Θ 118. 892. 1071. 1241. 1424. 2427 [l 2211] *pc*) | αὐτὰ εὐλ. M N W 0131 f^{1,13} 28. 69. 124. 565. 1346. 2542 *al* | ταῦτα εὐλ. A K P Y Π *pm* | εὐλ. N U Γ 2. 33. 157. 579. 700 *℥* || εὐχαριστήσας TOc D, (*et*) *gratias agens* d (q).

723. εἶπεν καὶ ταῦτα παρατιθέναι TAl B (ℵ¹ L Δ 892. [2427]. l2211 *pc bo*) | εἶπεν· Καὶ ταῦτα παράθετε C (33). 579 *pc bo*^{ms} | παρέθηκεν ℵ* | εἶπεν παραθεῖναι N W Θ 0131 f¹ 28. (124). 565. 2542 *al sy*^{s,p} | εἶπεν παραθεῖναι καὶ (– 157. 1071. 1346) αὐτὰ A F K M U Y Γ II f¹³ 2. 69. 118. 1424 *℥ sy*^h || εἶπεν καὶ αὐτοὺς ἐκέλευσεν παρατιθέναι TOc D, *dixit et ipsos iussit adponi* d.

722) El Còdex Bezae empra el mateix verb, «donar gràcies», tant a propòsit dels pans com dels peixets. El TAl —per influx probablement de l'acció de gràcies eucarística sobre el pa— diferencia entre «donar gràcies» (pa) i «beneir» (peixos).

723) El Còdex Bezae presenta, a més, una construcció singular: καὶ εὐχαριστήσας εἶπεν καὶ αὐτοὺς ἐκέλευσεν παρατιθέναι. A qui es refereix αὐτούς (masc. pl.)? Certament, no als peixets (ἰχθύδια és neutre pl.). D'altra banda, εἶπεν va amb εὐχαριστήσας: cf. Lc 22,17. αὐτούς, doncs, és a la vegada objecte del verb ἐκέλευ-

σεν (única vegada que Marc emprà aquest verb) i subjecte de l'infinitiu παρατιθέναι: «Encara tenien uns pocs peixets; aleshores pronuncià l'acció de gràcies i els manà que els anessin servint», mentre que, pel que fa als pans, els els havia donat «perquè els servissin (ἵνα παραθῶσιν)», sense necessitat d'ordenar-los-ho. B03 diferencia dos moments: «Encara tenien uns pocs peixets. Havent-los beneït, digué que també aquests els servissin.»

[c'] 8,8: *Set paneres de sobralles*

En el *setè moviment* [c'] s'estableix un contrast amb el seu correlatiu: Jesús els havia preguntat: «Quants pans teniu?» [c]; ara es comprova que en compartir amb la multitud els set pans que tenien, no solament han quedat tots sadollats, sinó que n'han sobrat «set paneres de bocins».

724. καὶ ἔφαγον B D, *et manducauerunt* d (C L W Δ Θ f¹ 28. 124. 565. 579. 700. 892. 2427. 2542 *pc bo*) | καὶ ἔφ. πάντες ℣ 33. 579 *pc bo*^{ms} | ἔφ. δέ A K M N U Γ Π 0131 f¹³ 2. 157. 1071. 1424 ℣ sy^h sa.

725. περισσεύματα κλασμάτων TAI B (A L K M N U Γ Π 0131 f^{1.13} 2. 28. 157. 579. 1071. 1424. 2427 ℣) | τὰ π-ματα (+ τῶν Θ 1241) κλ. ℣ C Θ 1241 *pc* | π-ματα W Δ || τὸ π-μα τῶν κλ. TOC D, *quod superauerat fragmentorum* d (565) | τὰ περισσεύσαντα κλάσματα 33. (700).

726. ἑπτὰ σπυρίδας TAI B (℣ A *rell*) || σπ. ἑπτὰ TOC D, *sportas septem* d (L 565) [vI NR].

724) ℣01 puntualitza que en menjaren «tots».

725-726) Exactament com en l'escena paral·lela,²¹ B03 no posa l'article ni davant els bocins ni davant les sobralles: «recolliren sobralles de bocins» (lit.). D05 ho singularitza: «recolliren el sobrant dels bocins» i dóna més relleu (canvi d'ordre) a les «paneres» que al número «set».

[b'] 8,9a: *Quatre mil comensals*

En el *penúltim moviment* [b'] es crea un nou contrast amb la resposta dels deixebles del moviment correlatiu [b]: a la menció despectiva de la multitud amb el pronom τούτους correspon la xifra exacta ὡς τετρακισχίλιοι.

727. (ἦσαν δὲ) οἱ φαγόντες TOC D, (*erant autem*) *qui manducauerant* d (A C G K N U W Γ Θ Π 0131 f^{1.13} 2. 28. 118. 157. 565. 1071 *M latt sy sa*^{ms} *bo*^{pt}) || *om.* TAI B (℣ L Δ 33. 579. 892. 1241. 1424. 2427 *pc sa*^{ms} *bo*^{pt}).

728. ὡς (τετρακισχίλιοι) B D (A *rell*) || *om.* ℣.

21. Vegeu Mc 6,42 B, en «Les variants del text occidental de l'Evangeli de Marc» (XI), núm. 580.

727) οἱ φαγόντες del TOc fa referència a ἔφαγον, *leitmotiv* de l'escena (cf. vv. 1, 2, 8), com en Mc 6,44 B D (οἱ φαγόντες) i Mt 14,21 i 15,37 (οἱ ἐσθίοντες). El TAI s'aparta de la regla.

728) 801, en ometre la conjunció, no fa cap referència a l'origen de la metàfora i al terme de comparació que connota: «Els qui en menjaren eren metafòricament quatre mil».

[a'] 8,9b: *Acomiadament dels comensals*

En el *darrer moviment* [a'], brevíssim, Jesús acomiada, ben sadollats, els seguidors que no havia volgut aviar dejuns a casa, segons consta en el moviment correlatiu [a]. No hi ha variants.

[A'] Perícopa 45. Mc 8,1-9

B03

[a] 1 Per aquells dies, com que novament hi havia una multitud nombrosa i no tenien res per a menjar, havent convocat els seus deixebles, els diu: 2 «Sento compassió envers la multitud, perquè ja fa tres dies que perseveren al meu costat i no tenen res per a menjar. 3 Si els acomiado dejuns, defalliran pel camí; a més, alguns d'ells són originaris de ben lluny.»

[b] 4 Li respongueren els seus deixebles: «D'on els podrà hom aquí sadollar de pans en un lloc desert?»

[c] 5a Ell els preguntà: «Quants en teniu, de pans?»

[d] 5c Ells digueren: «Set.»

[e] 6 Llavors ordena a la multitud que es recliní damunt la terra. Havent pres els set pans, després de donar gràcies, els partí i els anava donant als seus deixebles perquè els anessin servint; i els serviren a la multitud.

[d'] 7 Encara tenien uns pocs peixets. Havent-los beneït, digué que també aquests el servissin.

[c'] 8 En menjaren i quedaren sado­llats; després recolliren sobralles de bocins, set paneres.

D05

[a] 1 Per aquells dies, però, com que novament hi havia una multitud nombrosa i com que no tenien ells res per a menjar, havent convocat els deixebles, els diu: 2 «Sento compassió per aquesta multitud, perquè ja han passat tres dies des que són aquí i no tenen res per a menjar. 3 Acomiadar-los dejuns a casa no ho vull, no fos que defallissin en el (seguiment del) camí. Perquè, a més, alguns d'entre ells han vingut de ben lluny.»

[b] 4 Li respongueren els seus deixebles: «D'on els podrà hom aquí sadollar de pans en un lloc desert?»

[c] 5a Ell els preguntà: «Quants pans teniu?»

[d] 5c Ells digueren: «Set.»

[e] 6 Llavors ordena a la multitud que es recliní damunt la terra. Havent pres els set pans i donat gràcies, els partí i els anava donant als seus deixebles perquè els servissin; i els serviren a la multitud.

[d'] 7 Encara tenien uns pocs peixets; aleshores pronuncià l'acció de gràcies i els manà que el anessin servint.

[c'] 8 En menjaren i quedaren sado­llats; després recolliren el sobrant dels bocins, paneres set.

[b'] 9a Eren metafòricament quatre mil.

[a'] 9b I els va acomiadar.

[b'] 9a Els qui en menjaren eren metafòricament quatre mil.

[a'] 9b I els va acomiadar.

Josep RIUS-CAMPS

Església de Sant Pere de Reixac

Apartat 41

E – 08110 MONTCADA I REIXAC (Barcelona)

CATALONIA (Spain)

E-mail: riuscamps@yahoo.es

Summary

In this study of the variant readings of Mark's Gospel, the author continues his analysis of the so-called Western text, paying particular attention to the readings of Codex Bezae and their support in Mk 7:24-8:9. These verses form the first part of the fifth section of the Gospel according to the divisions he observes.